

2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

3. Новини ПрАТ "Харківенергозбут". від 25.04.2022. URL: https://zbutenergo.kharkov.ua/media_centre/news/shanovni-spozhyvachi-prat-harkivenergozbut.

4. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII : станом на 18 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

5. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 р. № 1882-IX : станом на 5 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> .

6. Шостак В. Жителі Дніпропетровщини заборгували за електроенергію понад 700 мільйонів гривень. Суспільне. Новини. URL: <https://suspilne.media/574067-ziteli-dnipropetrovsini-zaborguvali-za-elektroenergiu-ponad-700-miljoniv-griven/>.

УДК 342

Карина ПУРИК

*студентка групи 7-96пр1, гуманітарно-правового факультету
Національного аерокосмічного університету ім. М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна*

Науковий керівник

Світлана ГУЦУ

*к.ю.н, доцентка, доцентка кафедри права
Національного аерокосмічного університету ім. М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: karinapurik33@ukr.net*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті визначено зміст і характерні ознаки правового режиму воєнного стану, передбаченого чинним законодавством. Зазначається, що процедура і підстави введення воєнного стану на території України не відповідали реальним умовам, що склалися внаслідок збройної агресії РФ проти нашої держави. Для усунення цих недоліків було прийнято низку нормативних актів, що врегулювали цю сферу. Однак відсутність системного підходу і узгодженості між державними органами управління заважають мінімізувати наявні загрози та ризики територіальній цілісності і недоторканності України.

Ключові слова: воєнний стан, правовий режим, національна безпека, обмеження прав людини.

CURRENT PROBLEMS OF THE UNDER THE LEGAL REGIME OF THE MILITARY STAND

Abstract: The article defines the content and characteristic features of the legal regime of martial law provided for by the current legislation. It is noted that the procedure and grounds for imposing martial law on the territory of Ukraine did not correspond to the real conditions that arose as a result of the armed aggression of the Russian Federation against our state. To eliminate these shortcomings, a number of normative acts regulating this sphere were adopted. However, the lack of a systematic approach and coordination between state management bodies hinders the minimization of existing threats and risks to the territorial integrity and inviolability of Ukraine.

Keywords: martial law, legal regime, national security, restrictions on human rights.

Починаючи з 2014 року, у зв'язку із російською збройною агресією проти нашої держави, українськими політиками, громадськими діячами, у засобах масової інформації порушуються питання щодо необхідності введення в Україні правового режиму воєнного стану. Водночас, як показала практика, законодавче врегулювання питання введення правового режиму воєнного стану не відповідало умовам, що склались під час російської збройної агресії проти України. Саме тому було ініційовано внесення суттєвих змін до законодавства для правового забезпечення протидії збройній агресії РФ, зокрема й у питанні запровадження правового режиму воєнного стану.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 [2] введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. Строк дії воєнного стану в Україні продовжувався Указами Президента України ще декілька разів.

Досліджуючи сутність та зміст правового режиму воєнного стану слід зазначити, що:

- воєнний стан це особливий правовий режим, який встановлюється в державі або в окремих її територіях. Уведення правового режиму надає особливі повноваження, тобто особливі права, органам виконавчої влади, військовому командуванню, органам місцевого самоврядування щодо повноважень, встановлених їм законодавством для мирного часу і створює необхідні умови для здійснення наданих їм цих особливих повноважень;

- особливі повноваження органам державної влади, військовому командуванню, органам місцевого самоврядування потрібні для відвернення загрози або відсічі збройної агресії проти України;

- уведення правового режиму воєнного стану не означає оголошення війни. Воєнний стан – реакція на існуючу загрозу суверенітету і територіальній цілісності та на збройну агресію;

- уведення правового режиму воєнного стану передбачає тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень;

- відповідно до сучасного міжнародного права введення воєнного стану державою, яка стала жертвою агресора, не буде перешкоджати наданню їй військової й інших видів допомоги;

- з уведенням правового режиму воєнного стану (наряду з мобілізацією) у державі настає особливий період. Особливий період – період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [3].

Статтею 3 Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» визначено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначаються нормами Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Військовому командуванню в умовах воєнного стану надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану. Для цього військове командування наділяється правом видавати обов'язкові до виконання накази і директиви з питань

забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

В умовах воєнного стану щодо фізичних осіб можуть бути запроваджені певні обмеження:

1) запроваджувати трудову повинність для окремих категорій працездатних осіб, які не залучені до роботи у сфері забезпечення життєдіяльності населення, оборонній сфері і не заброньовані за підприємствами, установами та організаціями.

Порядок запровадження трудової повинності регламентовано Порядком залучення працездатних осіб в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2011 № 753 [4]. Так, до суспільно корисних робіт можуть бути залучені виключно працездатні особи віком від 16 років, які не мають обмежень за станом здоров'я до роботи в умовах воєнного стану (безробітні та інші незайняті особи; працівники функціонуючих в умовах воєнного стану підприємств (за погодженням з їх керівниками); особи, зайняті в особистому селянському господарстві; студенти вищих, учні та слухачі професійно-технічних навчальних закладів; особи, які забезпечують себе роботою самостійно.

2) запроваджувати комендантську годину;

3) встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

4) перевіряти документи в осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України.

Виходячи з вище сказаного, можна зазначити, що до чинного законодавства було внесено значну кількість змін, спрямованих на удосконалення організації та здатності ефективно працювати в умовах воєнного стану, які сприяли б можливості усунути чи мінімізувати наявні загрози та ризики територіальній цілісності і недоторканності України. Проте внесення змін до чинного законодавства не завжди здійснювалося планомірно та системно, що не сприяло вирішенню широкого кола питань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. Відомості Верховної Ради, 2015, № 28, Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.

3. Про оборону України: Закон України. Відомості Верховної Ради України. – 1992, № 9, Ст.106. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

4. Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 року № 753. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF#Text>

5. Гуцу С. Ф. Особливості дистанційної праці і її впровадження в надзвичайних умовах//Український дослідницький простір в умовах війни: адаптація й перезавантаження технічних і юридичних наук: збірник матеріалів доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції. (Харків-Рига, 31 травня 2022 р.). Харків, 2022. С. 70-73